

Ho Bua ka Moriaana wa ho Tiisa Masole a Mmele

Ho bua le baahi ba heno ka meriana ya ho
tiisa masole a mmele ya bana

Bukana ya Tataiso bakeng sa
Basebeletsi ba Tlhokomelo ya Bophelo

health

Department:
Health
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

unicef
for every child

MABAPI LE BUKANA ENA

“Ke bolella batswadi hore ente ke yona mpho e molemo ka ho fetisisa eo o ka e nehang ngwana wa hao” – Mosebeletsi wa Tlhokomelo ya Bophelo

Bana ba tshwanetswe ho sireletswa mafung a bongwana a ka thibelwang le dikotsing. Jwalo ka mosebeletsi wa tlhokomelo ya bophelo o a tseba hore thibelo e betere ho feta phekolo. Wena o na le seabo sa bohlokwa! Ka ho sebetsa le bahlokamedi ba bana ho netefatsa hore bana ba fumana meriana ya bona ya ho tiisa masole a mmele mahala ka nako e behuweng o thusa ho sireletsa bana mafung a tlwaelehileng a bana.

Haesale ho tloha ka sewa sa COVID-19 bana ba bangata haholo ba ile ba fetwa ke meriana ya bona ya ho tiisa masole a mmele jwalo ka bana. Palo tse tlase tsa ho fana ka meriana ya ho tiisa masole a mmele di bolela hore mafu a ka thibelwang a jwalo ka maselese a eketsehile – mme a beha maphelo a bana kotsing.

Bukana ena e tla ho thusa ho:

- Tseba moo o ka fumanang lesedi le nepahetseng ka shejulu ya ho enta
- Buisana le bahlokamedi ba bana ka ente le melemo ya yona.
- Rarolla dipotso le matshwenyeho le ho kgothaletsa bao ba fanang ka tlhokomelo ho entisa bana ba bona.

KE KA BAKA LANG BATHO BA BANG BA SA ISE BANA BA BONA HO YA FUMANA MERIANA YA HO TIISA MASOLE A MMELE?

Batho ba bangata ba dumela ho isa bana ba bona ho ya fumana meriana ya ho tiisa masole a mmele. Batho ba bang bona ha ba na bonnete mme ba ka ba le dipotso tse ngata tse utlwahalang pele ba isa bana ba bona ho ya fumana meriana ya ho tiisa masole a mmele. Palo e nyenyane ya batho e ka ba kgahlanong le ho enta kapa ho fumana moriana wa ho tiisa masole a mmele.

Ho na le mabaka a mangata a etsang hore bahlokamedi ba se ise bana ba bona ho ya fumana meriana ya ho tiisa masole a mmele. Ho ba bangata ho na le ditshita tse bonahalang tse jwalo ka ho se kgone ho ya tlilining ka nako ya mosebetsi. Batho ba bang ba bangata ha ba na ntho e ba hopotsang hore na ba lokela ho isa bana ba bona neng ho ya fumana moriana wa ho tiisa masole a mmele.

DITJEHO

“Ha ke na tjelete ya transporoto ya ho isa bana ba ka tlilining ho ya fumana meriana e tiisang masole a mmele.”

NAKO

“Ke a sebetsa motshehare mme ramosebetsi wa ka ha a mphe nako ya ho isa bana ba ka tlilining.”

BOHOLE

“Ke dula hole haholo le tlilini.”

MAPHELO A MAPHATHEPHATHE:

“Ke na le dintho tse ngata tseo ke di etsang tse ntshitsang ho sala morao ba lapa la ka le mosebetsi wa ka. Ke a lebala hore bana ba ka ba tshwanela ho ya enta neng hape.”

Ba bang bona ba tshwenyehile ka ditlamorao, kapa ba tshaba hore di-ente e ka nna ba ha di a bolokeha. Re bone hape ba bangata ba sa tshepe mmuso le bokgoni ba mmuso le ditshebeletso tsa mmuso, haesale ho tloha ka sewa sa COVID-19. Le ha ente ya COVID-19 e bolokehile hape ho entswe diteko tsa yona, batho ba bangata ba ne ba tshaba ente ena e ntjha – mme jwale ha ba sa na bonnete ba di-ente tse ding hape.

Batho ba bangata ha ba na tlhahisoleseding e tshepahalang hape ya nnete ka hore ke ka baka lang meriana e tiisang masole a mmele e leng ya bohlokwa le hore bana ba bona ba e hloka neng.

TSHABO

“Ente ya COVID-19 e entse hore ke tshabe di-ente.”

TSHABO YA DITLAMORAO:

“Ke a tshaba hore bana ba ka ba tla kula haholo ke meriana e tiisang masole a mmele.”

POLOKEHO

“Ke tshwenyehile ka hore ha ya bolokeha. Ha ke tsebe ka moo di-ente di entsweng ka teng le hore di etswa diteko jwang.”

SEABO SA HAO KE SEFE MABAPI LE HO BUA KA MERIANA E TIISANG MASOLE A MMELE?

Jwalo ka mosebeletsi wa tlhokomelo ya bophelo o na le boikarabelo ba ho ruta le ho thusa bahlokomedi ba bana ho utlwisisa hore ke ka baka lang ba tshwanetseng ho isa bana ba bona ho ya fumana meriana e tiisang masole a mmele.

O ka re thusa hore re fihlele palo eo re e shebileng le ho etsa bonnete ba hore e ba bana ba robong ho ba leshome ba fumanang meriana ya ho tiisa masole a mmele ya bana ho ba neha tshireletso e nepahetseng kgahlanong le mafu a ka thibelwang.

Seabo sa hao baahing ba heno ke se kgethehileng hobane:

- Batho ba tla ho wena ha ba se na bonnete mme ba batla dikarabo.
- Batho ba tshepa lesedi le tataiso eo o ba fang yona.
- Wena o borokgo pakeng tsa baahi le mokgwa wa tlhokomelo ya bophelo.

Ho na le dikarolo tse tharo tsa bohlokwa tseo o ka di nkang ho kgothaletsa batho hore ba ise bana ba bona ho ya fumana meriana e tiisang masole a mmele, o ntse o thusa ho bopa tshepo bolaoding ba tsa bophelo le ho bao ba fanang ka meriana e tiisang masole a mmele.

HONA KE HWA BOHLOKWA KA HO KGETHEHILENG HA HO KA BA LE SEWA.

- **TSEBISA MME O UTLWISISE**

Seabo sa hao ke ho dula o kgema le dinako ka shejulu ya ho fuwa bana meriana e tiisang masole a mmele ka yona e le hore o tle o kgone ho fana ka keletso e nang le tsebo le tataiso ho bahlokomedi ba bana. Ha re fetola shejulu hoo ho tloha ho bakilwe ke bopaki boo re bo fumaneng ho tswa sehlopheng sa naha se fanang ka dikeletso e leng National Advisory Group on Immunization (NAGI). Bahlokomedi ba bana ba tshepetse ho wena ho fana ka diphetoho tsena ho bona, ekasitana le tlhahisoleseding e mabapi le melemo le dikotsi tsa ho fumana meriana e tiisang masole a mmele le ditlamorao tse tlwaelehileng.

Ho bohlokwa hore o utlwisise hore maemo a tlase a ho fumana meriana e tiisang masole a mmele, jwalo ka ha re bona ha jwale, a beha bana kotsing ya mafu a mabe haholo, ho qhwala le ho hlokahala.

“Etsa hore bana ba ente hobane yona e ba sireletsa malwetseng a mangata. Hobane ha ba le sekolong ho na le dikokwanahloko tse ngata haholo le bana ba kulang, ka hoo ente e ka thusa ho thibela bana hore ba se tshwaetswe.” – Mosebeletsi wa Tlhokomelo ya Bophelo

- **MAMELA**

Ho bohlokwa ho mamela batho le ho utlwa dipotso le matshwenyeho a bona. Mamela ka mosa le kutlwelo – ka ho mamela ka hloko o ka bona hore ke eng e sitisang bahlokomedi ba bana ho isa bana ba bona ho ya fumana meriana e tiisang masole a mmele ya bona.

- **ABELANA KA LESEDI BAKENG SA HO NTLAFATSA MAEMO**

Bolella Motsamaisi kapa Mohokahanyi wa EPI ya lona ka matshwenyeho le diphepetso tseo wena le baahi ba heno le tobanang le tsona. Ka ho abelana ka seo o se utlwanng ho tswa ho bahlokomedi ba bana – ho kenyetsetsa le mehopolo ya ho rarolla mathata – o ka thusa ho ntlafatsa lenaneo la ho fana ka meriana e tiisang masole a mmele ya bana bakeng sa bohle.

HOPOLA!

Meriana e tiisang masole a mmele e bolokehile mme haesale e ntse e pholosa maphelo dilemong tse ngata tse fetileng!

Ho se nke, kapa ho hana, ente e bolokehileng ha e le teng hoo ho bitswa ho qeaqea ho fumana ente. ¹

Batho ba qeaqea ho enta ba ka diehisa ho fana ka meriana e tiisang masole a mmele hobane ba na le dipotso le matshwenyeho a eso ka a rarollwa kapa ha ba kgone ho hlola ditshita tse bonahalang tsa ho fihlella ditshebeletso. Kapa ba ka hana meriana e itseng e tiisang masole a mmele empa e seng e meng, kapa ba ka amohela meriana e tiisang masole a mmele empa ba nne ba ikutlwe ba sa iketla ka yona.

Molatodi wa ente kapa anti-vaxxer ke motho ya hanang ho enta hobane a sa dumele di-enteng ho hang. Ha tshepe bopaki ba saense bo bontshitseng hore di-ente di a sebetsa. Hangata batho ba jwalo ha ba tshepe mebuso, kapa batho ba ntshetsang pele ente, mme hangata ba nahana ka bolotsana.

Kaofela ha rona re na le ditumelo, mehopolo le boiphihlelo bo fapaneng bo amang maphelo a rona le ka moo re etsang diqeto ka meriana e tiisang masole a mmele a bana. Jwalo ka basebeletsi ba tlhokomelo ya bophelo re tshwanetse hore re fetise molaetsa ka mehla hore di-ente di bolokehile, mme re kgothaletse bahlokamedi ba bana hore ba ise bana ba bona ho ya fumana meriana e tiisang masole a mmele.

“Di-ente tseo re nang le tsona mona Afrika Borwa di entswe diteko mme ho ntse ho tswelwa pele ho etsa diteko ho netefatsa hore di bolokehile ho ka fuwa bana ba rona.”– Mosebeletsi wa Tlhokomelo ya Bophelo

¹ MacDonald NE; SAGE Working Group on Vaccine Hesitancy. Vaccine hesitancy: Definition, scope and determinants. Vaccine. 2015 Aug 14;33(34):4161-4. doi: 10.1016/j.vaccine.2015.04.036. Epub 2015 Apr 17. PMID: 25896383.

MOSEBETSI O THATA

“Ha ke tsebe hore na baahi ba utlwisisa ka moo mosebetsi oo ke o etsang o leng bohlokwa ka teng.”
Mosebeletsi wa tsa Bophelo

Ho sebetsa mokgeng wa mmuso wa tsa bophelo ho fana ka diphepetso tse ngata. Hangata o ba le nako e nyenyane eo o ka bang le bakudi ba hao, mehlodi ya thuso e ya haella, o ka tobana le taba ya ho fellwa ke disebediswa mme bakudi ba bangata e ka ba batho ba thata ho ka sebetsa le bona kapa ba se nang mekgwa.

Empa mosebetsi oo o o etsang ke wa bohlokwa haholo! Ka ho sebetsa mmoho le bahlokomedi ba bana le ho kgothaletsa ho fumana meriana e tiisang masole a mmele o tla sireletsa bana le ho thusa ho fokotsa bothata bakeng sa ditlilini le dipetlele hobane ke bana ba mmalwa feela ba ka kulang. Hape ha re ka fihlella palo eo re e behileng ya ho fana ka meriana e tiisang masole a mmele baneng ba robong ho ba leshome hoo ho ka re thusa ho thibela sewa sa mafu ana a ka hlaselang mokgwatshebetso wa tsa bophelo ba setjhaba.

TSWELA PELE KA MOSEBETSI O MOTLE

Mosebetsi oo o o etsang letsatsi le leng le le leng ke wa bohlokwa haholo mme ha wa tshwanelwa ho feta feela o sa elwa hloko. Ka ho nka nako o bua le bahlokomedi ba bana le ho sireletsa bana mafung a ka thibelwang o thusa ho pholosa maphelo

Re a leboha ka ho thusa ho boloka bana ba phetse hantle!

KE ENG EO O TSHWANETSENG HO E E TSA?

Ke ena mehopolo ya ka moo o ka buisanang le bahlokamedi ba bana ho ba thusa ho kgema le dinako ka shejulu ya ho fumana meriana e tiisang masole a mmele ya bana.

ABELANA KA TLHAHISOLESERING

Tse ngata tsa ditshita tseo bahlokamedi ba bana ba tobanang le tsona di ka rarollwa ka ho abelana le bona ka tlhahisoleseding e tshepahalang. Ho bohlokwa hore bahlokamedi ba bana ba utlwisise hore mafu a mangata a bana a ka ba mabe haholo mme a bake ho kula ho hobe haholo, ho qhwala kapa hona ho hloka hahala. Empa hona ho ka thibelwa ka meriana e tiisang masole a mmele.

O ka abelana hape ka tlhahisoleseding le bona ka polokeho ya di-ente – tseo ho hlalitsweng bopaki ba tsona dilemong tse ngata haholo tse fetileng e le hore di bolokehile ho ka sebediswa ke batho ba bangata.

O ka abelana ka tlhahisoleseding ho bahlokamedi ba bana ditlilining le dipetlele, le bophelong ba hao ba letsatsi le letsatsi le ha o se mosebetsing. Empa o ka sebetsa hape le baetapele ba baahi hore ho tshwarwe diseshene tsa ho fana ka tlhahisoleseding diketsahalong kapa dibakeng tseo batho ba kopanang ho tsona – jwalo ka dibaka tsa ho rorisa, di-ECD, dikolong kapa diketsahalong tsa baahi.

NTLAFATSA PHIHLELLO

Bahlokamedi ba bana ba bangata ha ba kgone ho isa bana ba bona ho ya fumana meriana e tiisang masole a mmele hobane ba dula hole haholo le ditlilini le dipetlele, mme ha ba na tjelete ya transporoto, kapa ba sebetsa hara beke.

Mohlomong o ka nahana ka ho sebetsa le baetapele ba baahi ho etsa hore meriana e tiisang masole a mmele e fumanehe maemong a selehae. Hona ho ka etsuwa ka ditlilini tsa tsamaiswang ka makoloi ho ya dibakeng tseo tse ka ntle. Ho seng jwalo le ka atolosa dihora tsa ho sebetsa tsa tlilining ho etsa hore bahlokamedi ba bana ba kgone ho tla le hara beke. Ha ho na motho ya tsebang baahi ba heno ho feta wena!

DISEBEDISWA TSA HO THUSA HO LALELA DISHEJULU TSA HO FUMANA MERIANA E TIISANG MASOLE A MMELE

1. Bukana ya *Road to Health*

Buka ya *Road to Health* ke sesebediswa se molemo hobane:

- Ke rekoto ya kgolo ya ngwana, meriana e tiisang masole a mmele, le ho thusa ka tsa bophelo.
- Ke mohlodi wa tlhahisoleseding bakeng sa bahlokamedi ba bana.
- Ke sesebediswa sa ho kgothaletsa tshebedisano pakeng sa basebeletsi ba tlhokomelo ya bophelo le bahlokamedi ba bana.
- E kenyelletsa shejulue felletseng ya ho fumana meriana e tiisang masole a mmele e leng e ka thusang bahlokamedi ba bana ho itlhophisetsa.
- Buka ya *Road to Health* e fumaneha hape mahala ka *app* ho *Google Play Store*. Bahlokamedi ba bangata ba bana ba ka rata ho sebedisa *app* ya mahala ho ba thusa ho latela dinako tse tlang tseo ho tla fanwa ka meriana ya ho tiisa masole a mmele ka tsona.

Bahlokamedi ba bana ba se nang buka ya *Road to Health*, kapa ba lahlehetsweng ke yona, ba ka e fumana tlilining ya sebakeng sa bona.

2. MOMCONNECT

Sesebediswa se seng sa bohlokwa sa ho thusa bahlokamedi ba bana ke MomConnect. MomConnect o e sebedisa mahala mme bahlokamedi ba bana ba ka ingodisa ka ho letsetsa ho *134*550# ho tswa diselfounung tsa bona le ka dipuo tsohle. Moimana o tshwanetse ho kopa motho e mong sebakeng sa tsa bophelo ho tiisetsa hore ke moimana e be o a ingodisa.

E romela melaetsa ho bahlokamedi ba bana ho ba tshehetsa ho tsamaisa bophelo ba ngwana le kgolo ya hae, mme e fana ka mekgwa ya ho hopotsa hore na ho tla fanwa neng ka meriana e latelang ya ho tiisa masole a mmele.

Etsa bonnete ba hore baimana bohle bao o ba alafang ba ingodisitse le MomConnect.

DULA O NA LE TSEBO

Tlhalisoleseding e ntjha le dipatlisiso tse mabapi le melemo ya ente ya bana e hlahella ka dinako tsohle.

Ka ho ya ka keletso ya NAGI, shejulu ya EPI e ka fetolwa ho ntlafatsa tshireletso le ka moo e ka ajwang ka teng. NAGI hape e ka kgothaletsa hore bana ba itseng ba fumane di-ente tse eketsehileng, jwalo ka ente ya mokgohlane, kapa ente ya COVID-19 bakeng sa bana ba nang le mafu a itseng a sa foleng.

Hape re ntse re fumana dikarabo tsa dipotso tsa bohlokwa tseo batho ba di botsang ka meriana e tiisang masole a mmele letsatsi le leng le le leng. Itlwaetse ho sebedisa mehlodi e tshepahalang e mona ka tlase hore o dule o kgema le dinako ka shejulu ya ho fana ka meriana e tiisang masole a mmele ya bana mmoho le dintho tse ding tse ntjha tse hlahellang.

Ho Ikgokahanya le Mosebeletsi wa tsa Bophelo

- Romela lentswe le reng 'hi' ka WhatsApp ho +27 60 060 1111

National Health Hotline

- Letsetsa: 0800 029 999
- Romela WhatsApp ho: 0600 123 456

NursesConnect

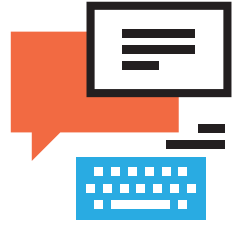
- Letsa *134*550*5# ho tswa selfounung ya hao

Side by Side

- Webosaete: sidebyside.co.za
- Facebook: <https://www.facebook.com/SidebySideSA/>
- Mohala: 071 412 0553
- Emeile: info@sidebyside.co.za

National Institute of Communicable Diseases

- Webosaete: nicd.ac.za

LEKOLA DINTLHA TSA NNETE

Ho na le melaetsa e mengata eo e seng ya nnete e leakang ho re tshosa kapa ho re halefisa. Tlhahisoleseding e ntjha hape ho ka ba boima ho e tshema hobane hangata ha ho bonolo ho tseba hore ke mehlodi efe e tshepahalang.

Haesale ho tloha ka sewa sa COVID-19 ho se tshepe di-ente, meriana e tiisang masole a mmele, dikhampani tse kgolo tsa meriana le mekgwa ya ho thusa ka tsa bophelo setjhabeng, e bile ntho e atileng haholo ka baka la tlhahisoleseding eo e seng ya nnete. Empa ka ho tseba dintlha tsa nnete o ka lokisa ho hongata hwa tlhahisoleseding ena eo e seng ya nnete.

Ka moo o ka lekolang dintlha

Ipotse ha o ntse o hlahloba lesedi:

1. Di ngotswe ke mang?

Batlisisa ka potlako ka mangolo a thuto a motho. E ya diwebosaeteng tse tshepahalang ho lekola dintlha.

2. Na nka hlahisa bopaki ba hore lesedi lena ke la nnete?

Batlisisa inthaneteng ha ebe lesedi leo le tswa webosaeteng e tshepahalang.

BOPA TSHEPO – MAMELA, BOTSA, RUTA, BATLISISA

Qeto ya mohlokomedi wa ngwana ya ho se mo ise ho ya fumana moriana o tiisang masole a mmele e susumetswa ke dintho tse ngata.

Mabapi le hona, ho mahetleng a hao ho fumana tsela ya ho abelana ka melaetsa ena ya bohlokwa le bahlokomedi ba bana ka tsela e tla ba thusa ho utlwisisa le ho amohela. Boloka tlhahisoleseding e le bonolo hape e hlakile.

Ke tsena ditsela tse sisingwang bakeng sa ho buisana ka hlomphe le ho bopa tshepo le motho e mong ya tshwenyehileng ka hore ngwana wa hae a entwe.

MOHATO WA 1: MAMELA	
<p>✓ Mamela mme o etse bonnete ba hore o leka ho araba dipotso tsa bona ntle le ho etsa qeto. Mamela mme o leke ho utlwisisa ditshita tseo ba tobaneng le tsona mabapi le ho enta.</p> <p>✓ Sebedisa puo ya mmele e iketlileng; teanya mahlo a lona.</p>	<p>✗ O se ke wa etsa qeto ka ditumelo kapa makgabane a motho ofe kapa ofe.</p>
MOHATO WA 2: BOTSA	
<p>✓ Botsa dipotso ho utlwisisa mabaka a bona betere le ho lokisa lesedi le fosahetseng.</p>	<p>✗ O se ke wa leka ho tshosa batho hore ba ente.</p>

MOHATO WA 3: RUTA

✓ Ba rute: Bolella batho ka tsa bophelo ba hao (le boiphihlelo ba ba bang/dithaka) ka melemo ya ho enta e le ho ba kgothaletsa. Sebedisa puo e hlakileng hape e bonolo.

✗ O se ke wa imetsa batho ka mantswa a thata.

MOHATO WA 4: BATLISISA

✓ Batlisisa: Ha o se na karabo ka potlako, ho ntse ho lokile. Ka mehla ho tla nne ho be le lesedi le letjha le dipotso. Batlisisa ho tswa ho ba bang le/kapa ho lokisetsa hoo haebe o ka botswa potso eo hape.

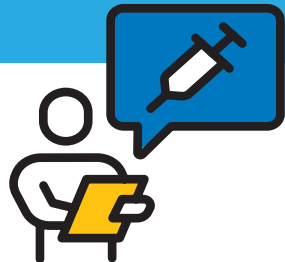
✗ O se ke wa ngangisana.

✗ Intshe ditabeng.

HOPOLA

O ka teana le batho ba halefileng mme ba kgahlanong le ho enta kapa ba ntseng ba se na bonnete le ha o se o buile le bona. O ka mpa wa ba le dikamano tse ntle le bona ho ba kgothaletsa hore ba buwe le wena hape le nakong e tlang.

HLOMPHA DITUMELO TSA BOHLE.

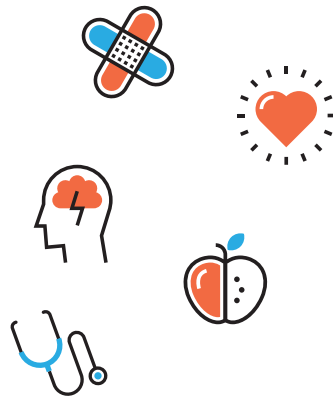

Ho tshaba ditlamorao ke ntho e tlwaelehileng. Phutholoha mme o tshepahale. Ka mehla hlalosa hore ditlamorao tse hlahelang bana di tlwaelehile, mme hangata e ba tse nyenyane haholo, athe di a raroloha matsatsing a mmalwa. Hona ho bontsha hore di-ente di etsa mosebetsi wa tsona. Bolela hape le hore ditlamorao di betere ho ena le ho kula haholo hoo o ka qetellang o na le le leng la mafu a bana le ka bolayang kapa la baka ho qhwala.

Ditlamorao tse nyenyane e ka ba:

- Letsoho le bohloko kapa le lefubedu moo enjekshene e keneng teng
- Motjheso/mohatsela
- Hlooho e opang
- Mokgathala
- Mesifa e opang
- Ho feroha, letshollo kapa ho hlatsa
- Lekgopho
- Dipudula tse ruruhileng
- Ho fellwa ke takatso ya dijo
- Ho hlohlona kapa ho tsieleha

Ha hona ho etsahala baneng ba bakudi ba hao:

1. Mamela mme o ba tiisetse. Hona ho tlwaelehile mme ho bontsha hore ente e ya sebetsa le hore mmele wa ngwana o ntse o bopa masole a ona a tla lwantsha mafu.
2. Bahlokamedi ba ka laola ditlamorao dife kapa dife ka ho etsa bonnete ba hore bana ba bona ba iketla, mmele ya bona ha e haellwe ke metsi, le hore ba nwa meriana ho laola bohloko le motjheso, ha ho hlokeha.

Ditlamorao tse mpe haholo ho tswa di-enteng tsa bana ha di ngata haholo mme di dula di ntse di lekolwa le ho fuputswa ke komiti e ikemetseng e eletsang ofisi ya letona, le Lefapha la Bophelo, le South African Health Products Regulatory Authority (SAHPRA).

Ditlamorao tse mpe haholo di hlaha ka sewelo. Tsona di tsejwa ka Adverse Events Following Immunisation (AEFI).

Basebeletsi ba tlhokomelo ya Bophelo ba ka tlaleha AEFI ho SAHPRA ka Med Safety App, eo o ka e bulang mona:

<https://medsafety.sahpra.org.za/>

HOPOTSA BAHLOKOMEDI

Ha ngwana wa hao a ka ba le ditlamorao dife kapa dife tse mpe haholo re kopa hore o iteanye le ba:

NATIONAL HEALTH HOTLINE

- **Letsetsa: 0800 029 999**
- **Romela WhatsApp ho: 0600 123 456**

Isa ngwana wa hao tlilining ka potlako ha:

- Ngwana wa hao a kgohlola mme a phefumoloha ka potlako (ka hodima phefumoloho tse 50 ka motsotso).
- Ngwana wa hao a le ka tlase ho dikgwedi tse 2 boholo mme a tjhesa a bile a sa kgone ho ja.
- Ngwana wa hao a hlatsa tsohle.
- Ngwana wa hao a na le letshollo, mahlo a wetseng kapa phuwana e wetseng.
- Ngwana wa hao a thothomela (a na le tsitsipano).
- Ngwana wa hao a na le matshwao a phepo e mpe (maqaqailana le maoto a ruruhileng).
- Ngwana wa hao a sa suthe kapa a sa tsohe.
- Ngwana wa hao a sa kgone ho ja.

HOPOLA:

Ka mehla romela dipotso ho mohokahanyi wa National Adverse Events Following Immunisation (AEFI) ya tla ba le lesedi le kgemang le dinako la ho etsahetseng le hore ho tla batleha hore ho etsuwe eng. O se ke wa kopa dikeletso ho tswa bathong ba sa tsebeng letho ka tsa bongaka.

MELAETSA YA BOHLOKWA EO O KA BUANG KA YONA

Etsa bonnete ba hore o bua ka melaetsa ena le bontate le bomme ka bobedi, mmoho le bahlokomedi ba bana, ha ba tla tlilining.

Ke ente efe eo ho fanweng ka yona mme e thibela lefu lefe

Ho beha bukana ya Road to Health (karata ya ente) e bolokehile e be o tla ka yona ketelong e tlang

Ke ketsahalo efe e nyenyane kapa e kgolo e ka bang teng mme o tla sebetsana le yona jwang.

O tla tshwanela ho tla neng ketelong e latelang e be o lokisa ho tla ho hopotsa

Kgothaletsang bontate ho ba le seabo sa ho netefatsa hore bana ba bona ba entwa ka botlalo

HO E KENYA TSHEBETSONG

MPHO EO E LENG MOSEBELETSI WA MALAPENG

Kopana le Mpho. Mpho ke mosebeletsi wa malapeng ka Mantaha ho isa ho Labohlano ho tloha horeng ya bosupa hoseng ho ya horeng ya botshelela mantsiboya (7am – 6pm). Ramosebetsi wa hae ha a mo nehe nako ya ho isa bana ba hae tlilining mme bohle ha ba eso fumane meriana e tiisang masole a mmele ya bona.

Karabo

MOHATO WA 1: MAMELA

Dumella Mpho hore a qete.
O se ke wa mo kena hanong.

“Ke a tseba hore bana ba ka ba tshwanetse ho fumana moriana o tiisang masole a mmele empa ke tshaba hore ha nka dula ke sa ye mosebetsing ke tla lahlehelwa ke mosebetsi wa ka.”

MOHATO WA 2: BOTSA

“Ke ya bona hore o tseba bohlokwa ba ho fumana moriana o tiisang masole a mmele, ha re fumane tharollo. Na ho na le motho lapeng leno ya ka isang bana tlilining? Kapa na o ka nka lifi ya halofo ya letsatsi hore o kgone ho ya tlilining?”

MOHATO WA 3: RUTA

Ananela diphepetso tsa Mpho le maikemisetso a hae a ho isa bana ba ilo fumana moriana o tiisang masole a mmele. Mmolelle ka ditshebeletso tsa ka mora tlwaelo tseo tlilini e fanang ka tsona ha di le teng.

“Ke a bona hore o batla bana ba hao ba ente empa ha o fumane nako. Na o ne o tseba hore setho sa lelapa kapa motswalle ya haufi le wena a ka tlisa ngwana wa hao tlilining le ha wena o le siyo? Ha re shebe hore ke kgetho efe e ka bang ntle bakeng sa hao.”

SANDY EO E LENG TLELEREKE BANKENG

Kopana le Sandy. Yena ke tlelereke ya bankeng mme o dilemo tse 35 boholo, athe ha a na bonnete ba hore a ise bana ba hae ho ya fumana moriana o tiisang masole a mmele hobane e tshwenyehile ka ditlamorao.

“Ke tshwenyehile hore bana ba ka ba tla kula haholo ke moriana mme ba tla lla haholo ka baka la bohloko. Ba phetse hantle. Na mmele ya bona e ke ke ya lwantsha mafu ntle le ente?”

Karabo

MOHATO WA 1: MAMELA

Mamela ka mafolofolo. Shebanang ka mahlong. Mme o behele founu ha hao ka thoko.

MOHATO WA 2: BOTSIA

“Na o ne o tseba hore ke ditlamorao dife tseo o ka di lebelling? Mme ke dife tseo wena o tshwenyehileng haholo ka tsona?”

MOHATO WA 3: RUTA

Buang ka matshwenyeho a Sandy mme o hlalose hore ditlamorao di tlwaelehile, mme hangata di nyenyane haholo, ka hoo o tshwanetse ho lebella hore ngwana wa hae a utlwe bohloko moo ho hlabuweng enjekshene, a be le motjheso/mohatsela, hlooho e opang, mokgathala, mesifa e bohloko, ho feroha kapa lekgopho. Nahana ka ho abelana ka boiphihlelo ba hao le yena:

“Bana ba ka bohle ba entile le ha matsoho a bona a ile a utlwahala a thapile mme ka dinako tse ding themperetjhara ya bona e nyoloha hanyenyane kapa ba hlaha lekgopho. Ha ho le ya mong ho bona ya bileng le maemo a rarahaneng haholo. E ne e se ntho eo nke keng ka e rarolla ka ho phomola le ka meriana ya mahlaba. Dikotsi tsa mafu di mpe haholo ho ena le ditlamorao.”

Hopola ho etsa bonnete ba hore o utlwisisa hore meriana e tiisang masole a mmele ya bana e tla thusa ho sireletsa bana ba hae hore ba se kule haholo kapa ba se hlokahale ka baka la mafu.

NKGONO DLAMINI

Kopana le Nkgono Dlamini. Nkgono Dlamini o bua le metswalle ya hae moleng ka hara lebenkele ka meriana e tiisang masole a mmele ya bana. Wena o mo utlwa a re di-ente tsena ha di a bolokeha mme ha ho a etsuwa diteko tse nepahetseng tsa tsona.

Karabo

MOHATO WA 1: MAMELA

Mamela seo Nkgono Dlamini a ho bolellang sona.

Emela hore a qete ho bua pele wena o ka bua.

“Di-ente tsena di etswa ka potlako haholo; ha di eso etswe diteko ho bona hore di ke ke tsa re kudisa haholo na.”

MOHATO WA 2: BOTSA

“Ke ka baka lang o nahanang hore meriana e tiisang masole a mmele ha e a bolokeha? Na hoo o ho utlwile hokae?”

MOHATO WA 3: RUTA

Hlalosa hore hona ha se mafu a matjha le hore meriana e tiisang masole a mmele e hlahisitswe le ho etswa diteko dilemong tse ngata tse fetileng pele di phatlalatswa hore e bolokehile hore e ka sebediswa.

“Mafu ana a jwalo ka TB, maselese, mmetso o mosweu, mokgokgothwane le polio haesale a le teng ho tloha kgale. Ka bomadimabe ke batho ba bangata haholo ba hloka hetseng ka baka la mafu ana nakong e fetileng mme ba bang ba setse ba qhwadile. Empa maemo ha a sa tshwana, diteboho ho ente e ileng ya sibollwa nakong e fetang dilemo tse makgolo a mabedi a fetileng. Haesale ho tloha nakong eo borasaense ba hlahisitse di-ente tse ngata tse fapaneng mme ba etsa diteko tsa tsona dilemong tse ngata ho netefatsa hore di bolokehile ho ka sebediswa.”

KOPANA LE DEBRA

Kopana le Debra. Debra o na le bana ba banyenyane ba bararo mme ha ho na le ya mong wa bona ya kileng a fumana moriana o tiisang masole a mmele. Debra ke motswadi ya hodisang bana a le mong mme ya nang le mosebetsi wa dinako tsohle.

“Ke na le bana ba bararo ba banyenyane haholo. Ho boima ho nna ho hopola hore na ba tshwanetse ho ya enteng e latelang ya bona neng.”

Karabo

MOHATO WA 1: MAMELA

Mamela seo Debra a ho bolellang sona. Eba seemong se iketlileng hape se bulehileng.

MOHATO WA 2: BOTSA

“Na o se o kile wa bona shejulu e bukeng ya *Road to Health* kapa webosaeteng ya Lefapha la Bophelo?”

MOHATO WA 3: RUTA

Hlalosetsa Debra ka mekgwa e ka kgonahalang eo a ka e sebedisang ho latela shejulu.

“Ke a bona hore o batla hore bana ba hao ba ente empa ho boima ho wena ho latela diapoyentemete. Ke utlwisisa maikutlo a hao. Ke ka baka lang o sa sebedise khalendara kapa o kenye ntho e tla ho hopotsa founung ya hao.

O ka bula hape le app ya Road to Health mahala. Ke ena, e re ke ho thuse.”

Ke tsena tse ding tsa dintho tseo wena, jwalo ka mosebelets'i wa tlhokomelo ya bophelo, o ka di etsang baahing ba heno ka mehla ho kgothaletsa le ho ntshetsa pele ente ya bana:

Bopa dibaka tsa ho kgothaletsa ho fumana meriana e tiisang masole a mmele

Jwalo ka moetapele wa baahi ho na le ditsela tse ngata tseo o ka kgothaletsang ho fumanwa ha meriana e tiisang masole a mmele ya bana sebakeng seo o dulang ho sona. O ka hlophisa matsatsi a ho fana ka tlhahisoleseding diketsahalang tse etsahalang moo o dulang, ho di-ECD (dikeretjhe) kapa dibakeng tsa baahi hore ho fanwe ka tlhahisoleseding e rutang baahi. O ka hlophisa hape le tlilini e tsamaiswang ka koloi ho ya baahing ba hole le tlilini.

Lokisa tlhahisoleseding eo e seng ya nnete ka meriana e tiisang masole a mmele

Fana feela ka lesedi le nepahetseng ho WhatsApp le dihlopheng tse ding tseo o leng karolo ya tsona. Etsa bonnete ba hore o kgema le dinako ka shejulu ya ho fana ka meriana e tiisang masole a mmele le ditsela tsa ho kgothaletsa ho fumana meriana e tiisang masole a mmele.

Abelana ka boiphihlelo ba hao le ditaba tse fanang ka tshepo ka ho ba isa ho ya fumana meriana e tiisang masole a mmele

Abelana le ba lelapa le metswalle inthaneteng kapa sebakeng seo le rorisang ho sona ka melemo eo o e boneng ka ho fuwa meriana e tiisang masole a mmele le boiphihlelo ba ho fumana moriana wa ho tiisa masole a mmele.

Tshehetsa le ho kgothaletsa batho ba bang ba baahing ba heno ho etsa jwalo.

Ho fumana meriana e tiisang masole a mmele ya bana ke karolo ya ho phela bophelo bo tlwaelehileng le bo botle. Bohle re tshwanetse ho etsa hona, mme re thuse ho etsa bonnete ba hore bana bohle ba leng baahing ba habo rona ha ba salle morao ka ho fumana meriana e tiisang masole a mmele.

Ho Ikgokahanya le Mosebeletsi wa tsa Bophelo

- ***Romela lentswe le reng 'hi' ka WhatsApp ho +27 60 060 1111***

National Health Hotline

- ***Letsetsa: 0800 029 999***
- ***Romela WhatsApp ho: 0600 123 456***

MomConnect

Ingodise ka ho letsetsa ho *134*550#

Side by Side

- ***Webosaete: sidebyside.co.za***
- ***Facebook: <https://www.facebook.com/SidebySideSA/>***
- ***Mohala: 071 412 0553***
- ***Emeile: info@sidebyside.co.za***

NurseConnect

- ***Mohala: *134*550*5#***

National Institute of Communicable Diseases

- ***Webosaete: nicd.ac.za***

health

Department:
Health
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

unicef
for every child